

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ДОКУМЕНТІВ-ДОКАЗІВ ТА РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ¹

С.Й. Гонгало

Анотація

В статті розглядається питання співвідношення документів-доказів та речових доказів, ознаки їх розмежування та можливості використання у кримінальному процесі.

Ключові слова: документи, документи-докази, речові докази.

Summary

The article deals with the question of documents-averments and material evidences correlation, characteristics of their delimitation and possibilities of usage in a criminal trial.

Key words: documents, documents-averments, material evidences.

Процесуальний режим фіксації появи, зберігання та вирішення долі інших документів по суті відрізняється від процесуального режиму, встановленого законом для речових доказів. Через це і важливо в кожному конкретному випадку визначити, з яким джерелом доказів ми маємо справу – документом чи речовим доказом .

У зв'язку з цим необхідно з'ясувати, чим же взагалі відрізняється документ від речового доказу за своєю процесуальною природою.

Деякі автори при відмежуванні документів і речових доказів виходять із переліку ознак, які можуть мати окремі види речових доказів. Вони вважають, що документи стають речовими доказами, якщо вони мають одну з ознак речових доказів і можуть бути засобом для встановлення обставин справи [1, 134]. Але перелік ознак речових доказів не є чітко визначеним. А така ознака, як здатність бути засобом встановлення обставин справи, охоплює взагалі всі види джерел доказів [5, 64].

Ляш А.О. пропонує проводити розмежування документів - самостійних джерел доказів і документів - речових доказів за характером їх формування, за

¹ Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами VII Між нар. наук.-практ. конф., Луцьк, 4-5 червня 2010 р. / уклад. Вознюк Н.І., Климчик Т.Д., Крисюк Ю.П. та ін. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2010. – С. 579-581.

змістом, за способом їх процесуального оформлення в кримінальній справі, а також за сукупністю тих ознак, які притаманні документам - самостійним джерелам доказів: офіційність, дійсність, обумовленість їхньої доказової сили виключно тим значенням змісту, завдяки якому річ стає документом [4, 87].

Розмежування документів як самостійного виду джерел доказів і документів - речових доказів необхідно проводити не за якоюсь окремо взятою ознакою, а за сукупністю їх характерних властивостей

Документи як речові докази важливі для справи за зовнішнім виглядом, індивідуальними ознаками, місцем, часом їх виявлення тощо. Зміст документа - речового доказу, як правило, значення не має. Винятком є ті документи, які набувають статусу речових доказів, зберігаючи при цьому значення документів як самостійних джерел доказів (наприклад, підроблені документи) [4, 87].

Запотоцький А.П. пропонує проводити розмежування документів – джерел доказів від документів – речових доказів за наступними критеріями: 1) відомості, які зафіксовані у документах – речових доказах, відрізняються від інформації, що міститься в «інших документах», за своїм процесуальним статусом; 2) доказове значення у документах – джерелах доказів має лише зміст, а їх форма носить допоміжне значення. На відміну від них, документи – речові докази значимі у справі не лише за змістом, а й за своїм зовнішнім виглядом, місцем, часом їх виявлення тощо; 3) документи – джерела доказів можуть бути замінними, у той час як документи – речові докази внаслідок того, що зміни, які відбулися з ними, пов'язані з подією злочину, не можуть бути замінені на інші, оскільки сліди, що відобразились у них, є унікальними й існують в однині; 4) документи як джерела доказів можуть копіюватися з наступним процесуальним оформленням, що не зменшує їх доказового значення, а речові докази практично завжди унікальні і неповторювані; 5) документ – джерело доказів містить у собі відомості, які складаються з опису події злочину чи фактів його вчинення за допомогою письма або інших умовних знакових кодів тощо, на відміну від документа – речового доказу, що закріплює не опис матеріальних слідів злочину чи факту його скоєння, а самі сліди злочину, які збереглися на ньому [2].

Протоколи слідчих і судових дій відрізняються від «інших документів» за

часом та порядком їх складання. Істотна відмінність «інших документів» від протоколів слідчих і судових дій полягає в умовах їх складання. Зокрема, процесуальний закон спеціально регламентує порядок складання протоколів слідчих і судових дій, який покликаний сприяти отриманню достовірних доказів у кримінальній справі. На противагу цьому, «інші документи» з'являються у справі, так би мовити, в «готовому вигляді», а процесуальний закон лише регламентує питання їх збирання, залучення до справи та оцінки, але не порядок складання [2].

Локк Р.В. головною ознакою в розмежуванні «речових доказів» і «інших документів і технічних носіїв інформації» вважає зв'язок зі злочином. Речові докази повинні бути прямо і безпосередньо пов'язані з подією злочину і це необхідно законодавче закріпити. Тоді обставини кримінальної справи, що підлягають доказуванню, а також інші обставини, що мають значення для кримінальної справи, але не пов'язані зі слідами злочину, злочинними діями, обставинами виявлення і здійснення злочину, підлягали б встановленню за допомогою інших документів і технічних носіїв інформації [3].

Існують розбіжності в процесуальній формі протоколів слідчих і судових дій та «інших документів». Достатньо вказати на розбіжності законодавчої регламентації їхньої допустимості. Кримінально-процесуальний закон чітко визначає форму протоколу, характер його змісту, необхідні реквізити (ст. 85 КПК України). Стосовно «інших документів» закон передбачає лише порядок їх збирання, причому процедури, специфічні для їхнього одержання: подання, витребування - тільки згадуються. Крім того, протоколи - це завжди письмові документи, складені відповідно до вимог КПК України, тоді як «інші документи» можуть мати як письмовий, так і будь-який інший характер.

Як висновок. Відомості, які зафіксовані у документах – речових доказах, відрізняються від інформації, що міститься в «інших документах», за своїм процесуальним статусом; доказове значення у документах – джерелах доказів має лише зміст, а їх форма носить допоміжне значення. На відміну від них, документи – речові докази значимі у справі не лише за змістом, а й за своїм зовнішнім виглядом, місцем, часом їх виявлення тощо; документи – джерела доказів можуть бути замінними, у той час як документи – речові докази внаслідок того, що зміни,

які відбулися з ними, пов'язані з подією злочину, не можуть бути замінені на інші, оскільки сліди, що відобразились у них, є унікальними й існують в однині; документи як джерела доказів можуть копіюватися з наступним процесуальним оформленням, що не зменшує їх доказового значення, а речові докази практично завжди унікальні і неповторювані; документ – джерело доказів містить у собі відомості, які складаються з опису події злочину чи фактів його вчинення за допомогою письма або інших умовних знакових кодів тощо, на відміну від документа – речового доказу, що закріплює не опис матеріальних слідів злочину чи факту його скоєння, а самі сліди злочину, які збереглися на ньому.

Література

1. Грошевий Ю.М. Докази і доказування у кримінальному процесі. Науково-практичний посібник / Ю.М. Грошевий, С.М. Стахівський. - К: КНТ, Видавець Фурса С.Я., 2006. – 272 с.

2. Запотоцький А.П. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / А.П. Запотоцький. - К., 2009. - 26 с.: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://lawbook.org.ua/>

3. Локк Р.В. Истребование, использование и предоставление письменных документов и носителей информации в ином виде как способ получения доказательств по УПК РФ: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Р.В. Локк. - Саратов, 2006. - 200 с.: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.lawmix.ru/>

4. Ляш А.О. Докази і доказування у кримінальному судочинстві: Навч. посіб. / А.О. Ляш, С.М. Стахівський; За наук. ред. Ю.М. Грошевого. - К.: Університет «Україна», 2006. – 185 с.

5. Тертышник В. М. Теория доказательств: Учебное издание / В.М. Тертышник, С.В. Слинько - Харьков: Арсис, 1998. – 256 с.